

MUSTAQILLIKNING ILK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATI SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMI HOLATI

Xo‘janazarov Absalom Ziyadullayevich,

Termiz davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi, t.f.f.d. (PhD)

СОСТОЯНИЕ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ В ПЕРВЫЕ ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Xужаназаров Абсалом Зиядуллаевич,

Старший преподаватель Термезского государственного педагогического института, доктор философии по истории (PhD)

THE STATE OF THE HEALTHCARE SYSTEM OF THE SURKHANDARYA REGION IN THE FIRST YEARS OF INDEPENDENCE

Xujanazarov Absalom Ziyadullaevich,

Senior Lecturer of the Termez State Pedagogical Institute, Doctor of Philosophy in History (PhD)

Tel: +998904112173

E-mail:

xujanazarov@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0006-9711-5163>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Surxondaryoda ijtimoiy soha tarmoqlaridan biri bo‘lgan sog‘liqni saqlash sohasida olib borilgan keng qamrovli islohotlar shuningdek, qishloqlarda aholi salomatligini tiklash va tibbiyot sohasining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash borasida amalga oshirilgan ayrim chora-tadbirlar hamda o‘zgarishlar haqidagi ma‘lumotlar tahlili o‘z ifodasini topgan.

Kalit so‘zlar: sog‘liqni saqlash tarmog‘idagi islohotlar, qishloq aholisi salomatligi, tibbiy xizmat, davolash-profilaktika muassasalari, ambulatoriya, poliklinika.

Аннотация: В данной статье содержится анализ комплексные реформы, проведенные в сфере здравоохранения, которая является одной из отраслей социальной сферы в Сурхандарьинской области, также некоторых мероприятий и изменений, осуществленных для восстановления здоровья населения в селах и укрепления материально-технической базы медицинской сферы, также отражена анализы сведений об этих изменениях.

Ключевые слова: реформы в системе здравоохранения, здоровье сельского населения, медицинское обслуживание, лечебно-профилактические учреждения, амбулатория, поликлиника.

Abstract: This article contains an analysis the comprehensive reforms carried out in the healthcare sector, which is one of the branches of the social sphere in the Surkhandarya regio, also of some of the activities and changes carried out to restore the health of the population in the villages and strengthen the material and technical base of the medical sphere, and analyzes of information about these changes are also reflected.

Key words: reforms in the healthcare system, health of the rural population, medical care, medical institutions, outpatient clinic, polyclinic.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION).

Mamlakatimizda mustaqillikning dastlabki yillarida Surxondaryoda qishloq aholisiga berilayotgan tibbiy yordam hali sifatli va yuqori darajada emas, bolalar va onalar o‘limi yuqoriligi, yuqumli va sil

kasalliklari hamda nogironlar sonining o‘sayotganligi qayd etildi. Ayniqsa, sil kasalligining ko‘payishi, oilaviy kasallanish qishloq aholisi orasida me‘da-ichak, kamqonlik, asab, tayanch bo‘g‘in, teri va boshqa kasalliklar mavjud edi.

Respublika qishloq aholisining 90-95 foizida kamqonlik kasalligining har xil turlari borligi, bolalarning 45-50 foizida vitamin yetishmovchiliklari aniqlangandi [1].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОД / MATERIALS AND METHODS). O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining tashabbusi bilan 1994-yilning 30-31-may kunlari Andijon viloyatida tibbiyot xodimlari anjumani bo'lib, unda bozor munosabatlariga o'tish davrining eng dolzarb muammolaridan biri «Qishloq aholisiga tibbiy xizmat ko'rsatishning sifati va madaniyati, saviyasi, samarasini yanada oshirish masalasi»ni ko'rib chiqib, muhokama qilindi. Ushbu anjumanda Surxondaryo viloyati shifokorlaridan vakillar ishtirok etib, fikrlar almashinildi.

Mavjud kamchilik va muammolarni bartaraf etish choralari ko'rib chiqildi. 1994-yilda Respublika miqyosida 163 ta, viloyatlarda markaziy shifoxonasida 26 ta, 451 ta tuman va qishloq uchastka shifoxonasida faoliyat ko'rsatayotganligi qayd etildi. Har yili kasalxonalarda davolanib chiqayotgan bemorlarning 58-59 foizi qishloq aholisini tashkil etdi. Ularning 70 foizga yaqini markaziy tuman, qishloq va uchastka shifoxonalarida davolangan. 1993-yilda qishloq ambulatoriyalariga bo'lgan qatnov 20,6 mln. kishiga yetdi [1].

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Mustaqillikning dastlabki yillarida viloyat tibbiyoti infratuzilmasini yaxshilanishiga ham e'tibor qaratilib, aholiga tibbiy xizmatni ko'rsatish, yangi zamonaviy bilimga ega tibbiyot xodimlar bilan ta'minlash, kasalxonalarni zamonaviy talab darajasida qurish, yetarli dori-darmon, tibbiyot asbob-uskunalar bilan ta'minlash bo'yicha muhim tadbirlar ishlab chiqildi.

Natijada 1995-yildan viloyatda tibbiy xizmat ko'rsatish yaxshilana boshlandi. Davolash maskanlari soni oshib, shifoxonalardagi o'rinlar soni viloyatda 19 ta kasalxonada 2100 o'ringa yetdi. Jumladan, Denov tumanida 4 ta kasalxonada 350 o'rin, Sho'rchi tumanida 2 ta kasalxonada 400 o'rin, Sherobod tumanida 2 ta kasalxonada 480 o'rin, Qumqo'rg'on tumanida 3 ta kasalxonada 490 o'rin, Jarqo'rg'on tumanida 3 ta kasalxonada 520 o'rin, Boysun tumanida 2 ta kasalxonada 280 o'rin mavjud edi. Ularda aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatildi va

kasalxonalar zamonaviy qayta ta'mirlanib, yangi tibbiy asbob-uskunalar bilan jihozlandi [2]. Mustaqillikning dastlabki yillarida aholiga sifatli va talab darajasida tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha viloyat hokimligi sog'liqni saqlash tashkilot va muassasalari tomonidan bir qator ishlar amalga oshirildi. 1996-yil O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining №182-sonli Qarori viloyat sog'liqni saqlash masalasida muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Qishloq infratuzilmasini rivojlantirish sohasidagi hukumat qarorini bajara borib, yaxshi natijalarga erishildi. 1996-yilning o'zida 13 ta o'rniga 16 ta yangi tipdagi qishloq davolash punkti qurildi. Dasturda belgilanganidan tashqari, Angor tumanida 2 ta qishloq davolash punkti foydalanishga topshirildi [3].

Viloyatda 1997-yilda 109 ta sog'liqni saqlash sohasiga xizmat qiluvchi kasalxonalar bo'lib, davolash o'rinlari soni 8784 taga yetdi. Viloyatda 10 ming aholiga o'rtacha 59,6 kasal o'rni to'g'ri keldi. 1997 yilda 6 ta qishloq vrachlik ambulatoriyasi va 16 ta qishloq vrachlik punktlari qurib ishga tushirildi. 1997 yilda viloyatda 10 ming aholiga xizmat ko'rsatuvchi ambulatoriya-poliklinika markazlari tashkil etildi. Bu markazlar 88,4 o'ringa mo'ljallangandir [4]. 1996 yil Boysun tumanida 100 o'rinli ambulatoriya-poliklinikasi va 30 o'rinli yangi davolash kasalxonasi; Jarqo'rg'on tumanida 150 o'rinli ambulatoriya poliklinikasi; Qumqo'rg'on tumanida 100 o'rinli ambulatoriya poliklinikasi; Sherobod tumanida 50 o'rinli ambulatoriya poliklinikasi va 100 o'rinli kasalxona; Sho'rchi tumanida 50 o'rinli ambulatoriya poliklinikasi qurib ishga tushirildi [4].

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). Tibbiy xizmat ko'rsatish asosini davlat ta'minotidagi muassasalar tashkil etdi. Shu bilan bir qatorda, pulli tibbiyot yoki sug'urta tibbiyoti imkoniyatlari kengaytirildi. Aholiga sifatli va talab darajasida tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha, viloyat hokimligining sog'liqni saqlash tashkilot va muassasalari tomonidan bir qator ishlar amalga oshirildi. Qishloq infratuzilmasini rivojlantirish sohasidagi hukumat qarorlari bajarilib, tibbiyot maskanlarining soni va salmog'i o'sib bordi.

Mustaqillikning dastlabki o'n yilliklarida O'zbekistonda tibbiyotning ko'pgina sohalarida, ko'plab sog'liqni saqlash muassasalari, Toshkent davlat tibbiyot institutining bosh o'quv binosi va Respublika bolalar kasalxonasi, Semashko nomidagi shifoxona,

ko'p sohali bolalar kasalxonasi, mikroxiirurgiya, buyrak, yurak, o'pka xirurgiyasi markazlari qurildi. 1998-yilga kelib, O'zbekistonda 1250 kasalxona, 177 davolash hamda ambulatoriya poliklinika muassasasi, 6288 feldsherlik-akusherlik markazi, 220 sanatoriya-epidemiologiya stansiyasi, 1900 dan ortiq dorixonalar aholiga xizmat ko'rsatdi [5].

Surxondaryo viloyatida sog'liqni saqlash ishlari 1999-2000-yillarda yanada yaxshilanib bordi. 1999-yildan Surxondaryo viloyatida 63 ta tibbiyot muassasasi nodavlat sektorda faoliyat ko'rsatib, ushbu davolash profilaktikasining 19 tasi o'zini-o'zi mablag' bilan ta'minladi [6].

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar tahliliga ko'ra, viloyat, tuman va shaharlarida tibbiy xizmat ko'rsatish zamonaviy asosda tashkil etilganligini kuzatish mumkin. Masalan, Boysun shahrida aholi sog'likni saqlash masalasida ibratli ishlar qilinib, keng tarmoqli davolash usullari joriy etildi. Boysun shahrida aholiga xizmat ko'rsatish uchun 1998 yil 2 ta kasalxonada 90 ta vrach, 250 ta o'rta tibbiyot xodimlari bo'lib, kasalxonalaridagi o'rinlar soni 150 tani tashkil etgan. Shaharda tez yordam stansiyasi, faoliyat ko'rsatib, har 10 ming aholiga 16,3 vrach, 61,3 o'rta tibbiyot xodimlari, 27,5 kasalxona o'rinlari aholiga xizmat ko'rsatgan [7].

Surxondaryo viloyatining aholisiga 1999-yili 290 ta ambulatoriya, poliklinika muassasalari xizmat ko'rsatgan bo'lsa, 2000-yilning olti oyi ichida bu muassasalar soni 281 tani tashkil etdi. Viloyatning davolash profilaktika muassasalarida o'rinlar soni 9035 ta bo'lgan bo'lsa, 2000 yilning olti oyi ichida 8823 tani tashkil qildi. Shifoxonalarda 1999-yili 211 861 bemor davolangan bo'lsa, 2000 yilning olti oyi ichida 142 908 bemor davolangan [8].

2000-yilda sog'liqni saqlash sohasida viloyat aholisiga 91 ta kasalxona (shu jumladan, 85 tasi byudjet, 6 tasi byudjetdan tashqari, shundan 5 tasi xususiy) xizmat ko'rsatdi. Viloyat markazi Termiz shahrida zamonaviy tez tibbiy yordam markazi hamda ona va bola markazi qurib foydalanishga topshirildi. Bundan tashqari viloyat aholisiga 345 ta quvvati bir smenada 19,4 qatnovga mo'ljallangan vrachlik ambulatoriya-poliklinikalari (shundan 51 tasi xususiy, quvvati bir smenada 1,7 qatnovga mo'ljallangan) tibbiy xizmat ko'rsatdi [8].

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar tahliliga asoslanib, viloyat aholisini sog'liqni saqlash, zamonaviy davolash maskanlarni qurish, qayta ta'mirlash, davolash o'rinlarini yangilash, xonalarni

zamon talabi asosida jihozlash sohasida katta amaliy ishlar qilinganligini ko'rishimiz mumkin.

2000-yilga kelib yangi tibbiyot asbob-uskunalarini chet eldan olib kelib, o'rnatib xalqqa tibbiyot sohasini yangi usullari bilan xizmat ko'rsatish yaxshilandi. Viloyatdagi davolash muassasalari va o'rinlari soni 2000-yilda viloyatdagi 16 ta kasalxonada 1885 o'rin, Denov shahrida 4 ta kasalxonada 470 o'rin, Sho'rchi tumanida 2 ta kasalxonada 470 o'rin, Sho'rchi tumanida 2 ta kasalxonada 510 o'rin, Sherobod tumanida 2 ta kasalxonada 500 o'rin, Qumqo'rg'on tumanida 3 ta kasalxona 520 o'rin, Jarqo'rg'on tumanida 3 ta kasalxonada 545 o'rin, Boysun tumanida 2 ta kasalxonada 300 o'rin shahar aholisini sog'lig'ini saqlashga xizmat qildi [2].

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Xulosa qilib shuni alohida ta'kidlash mumkinki, mustaqillikning dastlabki yillarida viloyatda bir qator tibbiyot muassasalari qurib foydalanishga topshirildi. Bu davrda, birinchi navbatda, davolash-profilaktika muassasalarining moddiy-texnika bazasini yaxshilashga alohida e'tibor berildi. Yangi qurib foydalanishga topshirilayotgan muassasalarni zamonaviy tibbiyot jihozlari va uskunalari, dori-darmonlar bilan ta'minlash borasida ham katta ishlar amalga oshirildi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES)

1. Surxondaryo viloyatining ijtimoiy rivojlanishidagi ayrim ko'rsatkichlar tahlili (1991-2000-yillar). – Termiz, 2000.
2. Surxondaryo viloyati xokimligi Iqtisodiyot va statistika bosh boshqarmasi (1991-2002-yillar). – Termiz, 2004.
3. Surxondaryo viloyati hokimligining joriy arxivi. Viloyat Kengashining I/VI sessiyasi materiallari (10.01.1997-y.). – Termiz, 1997.
4. Surxondaryo viloyat hokimligi Iqtisodiyot va statistika boshqarmasi (10.01.1998-y.). – Termiz, 1998.
5. Surxondaryo viloyati hokimligi joriy arxivi. 1-bayonnoma, 4-hujjat, 1999 yil.
6. "Surxon tonggi" gazetasi, 2000-yil, 13 fevral, №13-soni.
7. Boysun shahar hokimligi Iqtisodiyot va statistika bosh boshqarmasi (20.01.2000-y.). – Termiz, 2000.
8. Tursunov S., Qobilov E., Pardayev T., Murtazoyev B. Surxondaryo tarix ko'zgasida. – Toshkent: Sharq, 2001.